

HZNe

glasilo

Broj 3/2019

Službeno glasilo Hrvatskoga zavoda za norme

Održivi turizam: nova međunarodna norma za usluge smještaja

izazovi internetske sigurnosti u svijetu povezanom internetom

Obrazovanje o normizaciji

Članovi
HZN-a

Procurement: are you doing it right?

Novi tehnički odbor za javnu nabavu (CEN/TC 461)

Na internetu objavljeni vodiči za proizvođače i uvoznike na zapadnom Balkanu - građevni proizvodi te električna i elektronička oprema

HZN e-glasilo

Službeno glasilo Hrvatskog zavoda za norme sa
stalnim dodatkom
Oglasnik za normativne dokumente

Godište: 11. 2019.

ISSN 1847-4217

URL: <http://www.hzn.hr>

Izdavač:	Hrvatski zavod za norme MB: 1957406 OIB: 76844168802
Glavni urednik:	Sjedište: Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb Telefon: 01/610 6095 Telefax: 01/610 93 21 Igor Božičević, ravnatelj HZN-a
Pomoćnik glavnog urednika:	Vladimir Jaram
Tehnički urednik:	Vladimir Jaram
Uredništvo:	Ana Marija Boljanović, Melanija Grubić Sutara, Vlasta Gačeša-Morić, Boro Jandrijević, Vladimir Jaram, Igor Božičević
Lektura:	Ivana Canosa
Korektura:	Vladimir Jaram, Sandra Knežević
Grafička obrada naslovnice:	Vladimir Jaram
Grafička priprema:	Vladimir Jaram, Sandra Knežević
Izlazi:	mjesečno
Uređenje	2019-03-31

Opremu tekstova obavlja uredništvo. Za sadržaj poimence potpisanih priloga odgovorni su njihovi autori. Oni ne iskazuju obvezno stav Hrvatskoga zavoda za norme. Objavljeni prilozi u službenom glasilu Hrvatskog zavoda za norme autorski su zaštićeni. Iznimka su sadržaj, novosti iz HZN, novosti iz europskih i međunarodnih normiranih tijela i s normizacijom povezane aktivnosti koji se mogu objavljivati u drugim stručnim časopisima uz obveznu naznaku izvora i dostavljanje časopisa u kojemu su objavljeni tako preuzeti prilozi. Za priloge iz rubrike Normizacija i Tehničko zakonodavstvo potrebno je zatražiti pisano odobrenje za njihovo objavljivanje od autora i od Hrvatskoga zavoda za norme.

PROSLOV

Poštovani čitatelji!

U ovome broju HZN e-glasila, možete u našim stalnim prilogima pročitati o zbivanjima u HZN-u te regionalnim i međunarodnim normizacijskim organizacijama. U vijestima iz HZN-a, nalazi se naš stalni prilog o članovima HZN-a.

U rubrici Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija, u ovome broju objavljujemo iz IEC-a prilog o izazovima internetske sigurnosti u svijetu povezanom internetom.

Iz ISO-a donosimo prilog o izazovima internetske sigurnosti kojoj je posvećen novi broj *ISOfocusa*. Prilog o novoj međunarodnoj normi za usluge smještaja u turizmu. Smještajni objekti u središtu su turističke djelatnosti, pa imaju ogroman potencijal za poboljšanje utjecaja na okoliš, promicanje pozitivnih društvenih promjena i doprinos lokalnim gospodarstvima. Unatoč brojnim programima održivog turizma u cijelom svijetu, koje provode putničke agencije ili druge organizacije s ekonomskim interesima, nikada nije postojala istinski nepristrana međunarodna norma posvećena smještaju. Sve dosad.

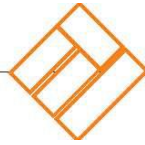
U novostima iz CEN/CENELEC-a, donosimo informacije o novom tehničkom odboru CEN-a: CEN/TC 461 *Public procurement* osnovanom s ciljem da izradi europsku normu o poštenju i odgovornosti u kontekstu javne nabave EU-a te o nedavno objavljenim jednostavnim vodičima za proizvođače i uvoznike građevnih proizvoda i električne/elektroničke opreme na zapadnom Balkanu. Vodiči su objavljeni u okviru Projekta infrastrukture kvalitete na zapadnom Balkanu .

Iz ETSI-ja donosimo obavijest o kompletu nastavnih materijala o normizaciji koji je ETSI izradio uz potporu Europske komisije i Tajništva EFTA-e.

Ugodno čitanje!

V. Jaram
pomoćnik glavnoga urednika

Sadržaj 3/2019

Proslov	2
Novosti iz HZN-a	
• Članovi HZN-a	4
Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija	
IEC	
• Izazovi internetske sigurnosti u svijetu povezanom internetom	5
ISO	
• Oštro protiv izazova internetske sigurnosti u najnovijem <i>ISOfocusu</i>	8
• Internetske tajne	9
• Održivi turizam: nova međunarodna norma za usluge smještaja	10
CEN i CENELEC	
• Novi tehnički odbor za javnu nabavu (CEN/TC 461)	12
• Na internetu objavljeni vodiči za proizvođače i uvoznike na zapadnom Balkanu o usklađenosti sa zakonodavstvom EU-a o građevnim proizvodima te električnoj i elektroničkoj opremi	13
ETSI	
• Obrazovanje o normizaciji	15

Naslovnica: *Priopćenja iz regionalnih i međunarodnih normizacijskih organizacija*

HZN Oglasnik za normativne dokumente (A1-A45)

ISSN 1847-4217

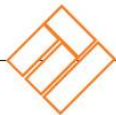

Članovi Hrvatskog zavoda za norme

Objavljujemo popis redovitih i pridruženih članova HZN-a po vrstama pravnih odnosno fizičkih osoba za koje je Upravno vijeće donijelo odluku do kraja ožujka 2019. godine.

Tablica *Članovi Hrvatskog zavoda za norme* identična je tablici objavljenoj u HZN e-glasilu br. 2/2019 jer do 31. ožujka 2019. godine nije bilo promjena.

Vrsta članstva, vrsta pravne ili fizičke osobe	2018-12-11	2018-12-20
Članovi promatrači		
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	8	8
Fizičke osobe	0	0
Ukupno promatračkih članova	8	8
Redoviti članovi		
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	162	161
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – javne ustanove i slično	21	21
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – HGK, HOK, HUP	1	1
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovne komore ili udruge	5	5
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovna društva	9	10
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – škole	1	1
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – fakulteti	20	20
Fizičke osobe – pojedinci	25	22
Obt – fizičke osobe	2	2
Tijela državne uprave	51	51
Ukupno redovnih članova	297	294
Ukupno članova HZN-a	305	302

Izazovi internetske sigurnosti u svijetu povezanom internetom

Zašto se mjere internetske sigurnosti moraju baviti osobljem, procesima i tehnologijama

Piše: Michael A. Mullane

Rast broja uređaja povezanih na internet ubrzao je približavanje nekad odvojenih domena: informacijske tehnologije (IT) i operativne tehnologije (OT), što je dovelo do industrijskog interneta stvari (IIOT).

IT i OT sve se više nadopunjuju, ali su i vrlo različiti. IT postoji u virtualnom svijetu, gdje se podaci spremaju, učitavaju, prenose i njima se rukuje. Za razliku od toga, OT spada u fizički svijet i bavi se procesima u stvarnom vremenu. Dok IT mora zaštititi svaki sloj sustava, OT održava kontrolu nad sustavima – uključenim ili isključenim, zatvorenim ili otvorenim, i tako dalje. Kod IT-a je bitno povjerenje, a kod OT-a raspoloživost.

Zbog svega toga, sve je teže otkriti i spriječiti internetske napade. Osim toga, alati kao što je pretraživač IoT-a [Shodan](#) olakšali su hakerima pronalaženje ranjivih uređaja u mreži: bilo hladnjaka, sustava grijanja ili garažnih vrata. Činjenica je da svaki uređaj slabe sigurnosti, kad se spoji na mrežu, predstavlja rizik za čitav sustav.

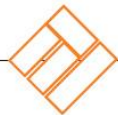
Više spojenih predmeta znači veći rizik

Snažan samo kao najslabija karika

Maliciozni programi (*malware*) omogućuju još brži put u mrežu ako se mete napada mogu prevarom navesti da otvore zaražene datoteke. [Tajni dokumenti koji su procurili 2017. godine](#) otkrili su da se agenti CIA-e redovito služe malicioznim programima kako bi televizore spojene na internet pretvorili u prislušivače. Među malicioznim programima koji trenutačno prijete poduzećima i potrošačima nalaze se *VPN filter malware*, [bankarski trojanci](#) i [ransomware](#). I oni se razvijaju. Naprimjer, program [spear phishing](#) usmjeren je na određene pojedince ili tvrtke, za razliku od tradicionalnih programa [phishing](#), koji mete pronalaze slučajnim odabirom.

Cilj je svake strategije internetske sigurnosti zaštititi što više stavki imovine, ali u svakom slučaju one najvažnije.

S obzirom da nije izvedivo, razumno, pa čak ni učinkovito pokušavati zaštititi sve u jednakoj mjeri, važno je utvrditi što je vrijedno i treba najveću zaštitu. Sljedeći je korak utvrditi ranjive točke kako bi se

odredili prioritete i izgradila arhitektura dubinske obrane koja osigurava poslovni kontinuitet.

Otpornost se ne može postići samo ugradnjom sigurne tehnologije. Najsigurniji pristup obuhvaća razumijevanje i ublažavanje rizika s ciljem da se primijeni ispravna zaštita na odgovarajućim točkama u sustavu. Iznimno je važno da taj proces bude dobro usklađen s ciljevima organizacije jer odluke o ublažavanju mogu imati ozbiljan utjecaj na poslove. U idealnom slučaju, proces se temelji na sustavnom pristupu koji uključuje dionike iz čitave organizacije.

Dubinska obrana

Ključni je koncept dubinske obrane (*defence-in-depth*) da je za sigurnost nužan skup koordiniranih mjera. Četiri su koraka nužna da bi se riješio rizik i posljedice internetskog napada:

1. shvatiti sustav i utvrditi što je vrijedno i treba najveću zaštitu
2. shvatiti poznate opasnosti putem izrade modela opasnosti i procjene rizika
3. baviti se rizicima i primijeniti zaštitu pomoću međunarodnih normi, koje odražavaju najbolju svjetsku praksu
4. primijeniti odgovarajuću razinu ocjenjivanja sukladnosti – ispitivanja i certifikacije – u odnosu na zahtjeve.

Abeceda internetske sigurnosti

Ovo je abeceda internetske sigurnosti:

- A. procjena (**a**ssessment)
- B. najbolja praksa za bavljenje rizicima (**b**est practices)
- C. ocjena sukladnosti za praćenje i održavanje (**c**onformity assessment).

Sustavni pristup utemeljen na rizicima povećava povjerenje svih dionika jer dokazuje ne samo primjenu sigurnosnih mjera utemeljenih na najboljoj praksi nego i da je organizacija uvela te mjere učinkovito i djelotvorno. To znači kombiniranje pravih normi s pravom razinom ocjene sukladnosti, umjesto da se s njima postupa kao sa zasebnim područjima.

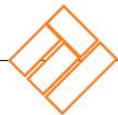
Svrha je ocjene sukladnosti procijeniti komponente sustava, osposobljenost osoblja koje ga projektira, vodi i održava te procese i postupke pomoću kojih se sustav vodi. To može značiti primjenu različitih vrsta ocjene sukladnosti – od samoocjenjivanja poduzeća do oslanjanja na izjave dobavljača ili nezavisne procjene i ispitivanja treće strane – što se god čini primjerenim za razinu rizika.

U svijetu u kojem su internetske opasnosti sve češće, mogućnost primjene određenog skupa međunarodnih normi u kombinaciji s namjenskim globalnim programom certifikacije dokazan je i visokodjelotvoran pristup u osiguranju dugoročne internetske otpornosti.

Horizontalne i vertikalne norme

Najčvršća obrana oslanja se i na „horizontalne“ i na „vertikalne“ norme. Horizontalne norme općenite su, fleksibilne i primjenjive u širokom području te obuhvaćaju temeljna načela, pojmove, definicije, nazivlje i slične opće informacije. Za razliku od njih, vertikalne norme odnose se na određene primjene.

Ističu se dva primjera horizontalnih normi. Niz normi [ISO/IEC 27000](#) pomaže da se zaštite čisti informacijski sustavi (IT) i osigura slobodan protok podataka u virtualnom svijetu. Osigurava čvrst horizontalni okvir za usporedbu s najboljom praksom u provedbi, održavanju i trajnom poboljšavanju

kontrolnih mehanizama. [IEC 62443](#), drugi niz horizontalnih normi, namijenjen je funkcioniranju sustava OT u stvarnom svijetu. Može se primjenjivati u svakom industrijskom okruženju, uključujući objekte kritične infrastrukture kao što su elektrane i nuklearne elektrane, te u sektoru zdravstva i prijevoza.

Horizontalne norme nadopunjuju se krojenim rješenjima namijenjenim potrebama određenih sektora. Postoje vertikalne norme koje obuhvaćaju posebne sigurnosne potrebe, naprimjer nuklearnog sektora, industrijskih komunikacijskih mreža, industrijske automatizacije i pomorstva.

Ispitivanje i certifikacija

Programom industrijske internetske sigurnosti [IECEE-a](#) — IEC-ovog sustava shema ocjene sukladnosti elektrotehničke opreme i sastavnica — ispituje se i certificira internetska sigurnost u sektoru industrijske automatizacije. IECEE-ova shema ocjene sukladnosti uključuje program certifikacije prema normama niza IEC 62443.

Internetska sigurnost strateško je težište i IEC-ovog Odbora za upravljanje normizacijom (SMB) i IEC-ovog Odbora za ocjenu sukladnosti (CAB). Oni u svojim aktivnostima primjenjuju sustavni pristup, uključujući sve dionike IEC-a. SMB je uspostavio Savjetodavni odbor za sigurnost (ACSEC), čije područje rada uključuje:

- bavljenje pitanjima informacijske sigurnosti i privatnosti podataka koja se ne odnose posebno na određeni IEC-ov tehnički odbor
- koordiniranje aktivnosti koje su povezane s informacijskom sigurnošću i privatnošću podataka
- davanje smjernica tehničkim odborima/pododborima (TC/SC) u uvođenju informacijske sigurnosti i privatnosti podataka općenito i u određenim sektorima.

Odbor IEC CAB surađuje s Ekonomskim povjerenstvom Ujedinjenih naroda za Europu (UNECE) na izradi zajedničkih smjernica Ujedinjenih naroda za ciljeve propisa povezanih s internetskom sigurnošću (*United Nations Common Regulatory Objectives Guidelines for Cybersecurity*), u kojima će biti opisan zajednički proces za ugradnju gore navedena četiri ključna koraka. Bavi se i često zanemarenim aspektom primjerenog ocjenjivanja sukladnosti.

Cjelovit pristup internetskoj sigurnosti

Najbolji je način pripreme za sve te izazove uvesti cjelovitu strategiju koja objedinjuje najbolju praksu s ispitivanjem i certifikacijom. Cjelovita strategija znači strategiju koja obuhvaća sve, od sustava i procesa do ljudi.

(Izvori: <https://iecetech.org/issue/2019-01/The-challenges-of-cyber-security-in-a-connected-world>;
priredio: V. Jaram; prijevod: T. Majić)

Oštro protiv izazova internetske sigurnosti u najnovijem ISOfocusu

Internetski kriminal jedna je od najvećih **prijetnji za poduzeća** širom svijeta. Poduzeća iz cijelog svijeta udružuju snage u pronalaženju novih rješenja za taj problem, koji eksponencijalno raste. Nova rješenja prikazana su u novom izdanju *ISOfocusa*.

Prema nedavnom istraživanju konzultantske kuće **McKinsey**, 75 % stručnjaka smatra internetsku sigurnost najvećim prioritetom. To se zasigurno odnosi na mnoge djelatnosti, unatoč zabrinutosti zbog drugih rizika koji su se pojavili – kao što je držanje koraka s razvojem tehnologije i novim propisima koji su s tim povezani. Ipak, samo 16 % poduzeća reklo je da su dobro pripremljeni na internetske rizike. Nije dovoljno uložiti više novca.

U uvodnoj izjavi, predsjednik ISO-a John Walter ističe da su međunarodne norme najbitnija rješenja jer podaci ubrzano postaju nezaobilazan element svakodnevnog poslovanja svake tvrtke.

„Prošla su vremena kada su tvrtke mogle prebaciti brigu o internetskoj sigurnosti na odjel informatike“, kaže. „Ta je briga sada pitanje poslovne održivosti i preživljavanja. Međunarodne norme nužne su za osiguravanje strogosti i učinkovitosti programa internetske sigurnosti.“

Izdanje *ISOfocusa* **siječanj/veljača 2019.** govori o upravljanju rizicima, sigurnosti interneta stvari, internetskim napadima i upadima i mišljenju stručnjaka iz industrije. Donosi i iskušana rješenja tvrtki kao što su sustavi upravljanja informacijskom sigurnošću i upravljanje informatičkim uslugama.

Što su nam internetski kriminalci pripremili za 2019.? Zašto se trebamo od njih zaštititi? U najnovijem *ISOfocusu* saznajte kako se industrija mijenja da bi ispunila očekivanja u pogledu sigurnosti. Nemojte propustiti priču s naslovne strane o pet stvari u koje se može provaliti i članke o našem prvorazrednom portfelju normi za procese i proizvode koje olakšavaju suočavanje s današnjom krhkom stvarnošću internetske sigurnosti.

(Izvor: Elizabeth Gasiorowski-Denis, 10. siječnja 2019.; <https://www.iso.org/news/ref2363.html>; priredio: V. Jaram; prijevod: T. Majić)

Internetske tajne

Internetski kriminal jedna je od najvećih prijetnji za poduzeća širom svijeta. Poduzeća iz cijelog svijeta udružuju snage u pronalaženju novih rješenja za taj problem, koji eksponencijalno raste. U najnovijem *ISOfocusu* saznajte kako se industrija mijenja da bi ispunila očekivanja u pogledu sigurnosti.

Internetske tajne

Izdanje *ISOfocusa* siječanj/veljača 2019. govori o upravljanju rizicima, sigurnosti interneta stvari, internetskim napadima i upadima i mišljenju stručnjaka iz industrije.

ili naručite [primjerak na papiru](#) (samo godišnje preplate)

(Izvor: https://www.iso.org/isofocus_132.html; priredio: V. Jaram; prijevod: T. Majić)

Održivi turizam: nova međunarodna norma za usluge smještaja

Turizam je jedan od najvećih i najbrže rastućih sektora gospodarstva, s milijardama putnika godišnje – i očekivanim godišnjim rastom od 3,3 % sve do 2030. godine¹. Turistički smještaj ima velik udio u tome, što znači da je njegov mogući utjecaj na održivi razvoj velik. Upravo je objavljena nova međunarodna smjernica koja će pomoći smještajnim objektima da poboljšaju svoj utjecaj.

Turizam ne samo da raste iz dana u dan nego i promiče razumijevanje i mir među zemljama i kulturama, osigurava milijune radnih mjesta i ima idealan položaj da pridonese [17 ciljeva održivog razvoja](#) Ujedinjenih naroda.

Smještajni objekti u središtu su turističke djelatnosti pa imaju ogroman potencijal za poboljšanje utjecaja na okoliš, promicanje pozitivnih društvenih promjena i doprinos lokalnim gospodarstvima. Unatoč brojnim programima održivog turizma u cijelom svijetu, koje provode putničke agencije ili druge organizacije s ekonomskim interesima, nikada nije postojala istinski nepristrana međunarodna norma posvećena smještaju. Sve dosad.

Norma [ISO 21401](#), *Tourism and related services – Sustainability management system for accommodation establishments – Requirements*, utvrđuje ekološke, društvene i gospodarske zahtjeve za provedbu sustava upravljanja održivošću turističkog smještaja. Bavi se pitanjima kao što su ljudska prava, zdravlje i sigurnost zaposlenika i gostiju, zaštita okoliša, potrošnja vode i energije, stvaranje otpada i razvoj lokalnoga gospodarstva.

Manuel Otero, predsjednik ISO-ovog tehničkog odbora koji je izradio normu, kaže da na tržištu postoje brojne inicijative koje mogu pomoći pružateljima usluga smještaja da poboljšaju svoje postupke u odnosu na okoliš, ali nijedna od njih ne uključuje i društvene i gospodarske aspekte i nijedna nije bez ekonomskih interesa.

„Činjenica da postoje brojni programi održivog smještaja raznih zemalja i organizacija može im otežati snalaženje i zaključivanje što je korisno i pouzdano, i kako mogu ispuniti svoje potrebe“, rekao je.

„Ova međunarodno prihvaćena norma pruža jasnoću na zbunjujućem tržištu, primjenjuje se na sve vrste smještaja i može poslužiti kao alat za poboljšanje održivog upravljanja. Pomoći će i da se potakne tržište na više održivosti i u sektoru smještaja i u turističkoj djelatnosti općenito.“

Voditelj radne skupine koja je sudjelovala u izradi norme, Alexandre Garrido, dodaje da će oni koji uvedu sustav upravljanja održivošću prema normi ISO 21401 moći dokazati gostima i čitavom tržištu da posluju održivo.

1) [United Nations World Tourism Organization](#)

„Ova međunarodno prihvaćena norma pruža jasnoću na zbunjujućem tržištu, primjenjuje se na sve vrste smještaja i može poslužiti kao alat za poboljšanje održivog upravljanja. Pomoći će i da se potakne tržište na više održivosti i u sektoru smještaja i u turističkoj djelatnosti općenito.“

Voditelj radne skupine koja je sudjelovala u izradi norme, Alexandre Garrido, dodaje da će oni koji uvedu sustav upravljanja održivošću prema normi ISO 21401 moći dokazati gostima i čitavom tržištu da posluju održivo.

“ISO 21401 pomoći će smještajnim objektima da ojačaju upravljanje i poboljšaju ugled, istodobno pružajući usluge veće kvalitete i poboljšavajući odnose s dobavljačima, zaposlenicima i lokalnom zajednicom.“

Normu ISO 21401 izradio je ISO-ov tehnički odbor [ISO/TC 228](#), *Tourism and related services*, čije tajništvo zajednički vode [UNE](#), član ISO-a iz Španjolske, i [INNORPI](#), član ISO-a iz Tunisa. Može se nabaviti kod nacionalnog člana ISO-a ili putem mrežne trgovine [ISO Store](#).

Saznajte više o odboru ISO/TC 228, *Tourism and related services*, u ovom kratkom videu:

Međunarodne norme za održivi turizam

(Izvor: Clare Naden, 31. siječnja 2019.; <https://www.iso.org/news/ref2366.html>; priredio: V. Jaram; prijevod: T. Majić)

Novi tehnički odbor za javnu nabavu (CEN/TC 461)

CEN je nedavno osnovao novi tehnički odbor [CEN/TC 461 'Public procurement'](#) s ciljem da izradi europsku normu o poštenju i odgovornosti u kontekstu javne nabave EU-a. Nova normizacijska aktivnost rezultat je rasprava u okviru [Akcije 11 JIS-a \(Zajedničke inicijative za normizaciju\) 'Increased use of standards in Public Procurement'](#) ('Veća primjena normi u javnoj nabavi') i potrebe koju su izrazili dionici (poduzeća i javna uprava u EU-u) da se utvrde novi zahtjevi za nabavu koji podupiru [Direktivu 2014/24/EU o javnoj nabavi](#) i [Direktivu 2014/25/EU](#) o nabavi subjekata koji djeluju u sektoru vodnoga gospodarstva, energetske i prometne te sektoru poštanskih usluga.

Ako ste zainteresirani za sudjelovanje u budućem radu tehničkog odbora, slobodno se obratite svom [nacionalnom normizacijskom tijelu](#).

Tajništvo odbora CEN/TC 461 dodijeljeno je [SIS-u, Švedskom normizacijskom institutu](#).

Za više informacija, molimo obratite se [Alini Iatan](#)

Izvor: <https://www.cen.eu/news/brief-news/Pages/NEWS-2019-008.aspx>; priredio: V.Jaram;rijevod: T. Majić)

Na internetu objavljeni vodiči za proizvođače i uvoznike na zapadnom Balkanu o usklađenosti sa zakonodavstvom EU-a o građevnim proizvodima te električnoj i elektroničkoj opremi

U okviru [Projekta infrastrukture kvalitete na zapadnom Balkanu](#) nedavno su objavljeni jednostavni vodiči za proizvođače i uvoznike građevnih proizvoda i električne/elektroničke opreme na zapadnom Balkanu. Mogu se besplatno preuzeti na više jezika [ovdje](#).

O projektu

Nedavno završen Projekt infrastrukture kvalitete na zapadnom Balkanu ('Quality Infrastructure in the Western Balkans') projekt je tehničke pomoći vrijedan 2,89 milijuna eura koji je proveo CEN, a financirala Švedska agencija za suradnju na međunarodnom razvoju (Sida) i [Europsko udruženje slobodne trgovine \(EFTA\)](#).

Ova inicijativa, koja se nadovezala na prethodne CEN-ove projekte u istom geografskom području, pokrenuta je u lipnju 2015., a trajala je do kraja 2018. godine. Obuhvatila je šest država zapadnog Balkana: Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Kosovo, Makedoniju, Crnu Goru i Srbiju.

Sve su te države kandidati ili potencijalni kandidati za pristupanje Europskoj uniji (EU). Pretpristupni proces zahtijeva od kandidata da prenesu cjelokupno zakonodavstvo EU-a (pravnu stečevinu EU-a) u nacionalno zakonodavstvo i osiguraju njegovu ispravnu provedbu. Pravna stečevina EU-a podijeljena je u „poglavlja“, od kojih svako obuhvaća određeno područje. Ovaj projekt bavio se 1. poglavljem, koje se odnosi na slobodu kretanja roba.

Glavni je cilj projekta bilo poboljšanje gospodarske integracije s EU-om/EFTA-om i razvoj tržišnoga gospodarstva. S tim ciljem, projekt je bio usmjeren na provedbu zakonodavstva EU-a o građevnim proizvodima (GP) te električnoj i elektroničkoj opremi (EEO) u ciljnom području.

Što je ostvareno projektom

Projekt je ostvaren u partnerstvu s ministarstvima država korisnika projekta odgovornim za prijenos tehničkog zakonodavstva EU-a u nacionalno zakonodavstvo i njegovu provedbu; nacionalnim institucijama kao što su nacionalna normizacijska tijela, nacionalni mjeriteljski instituti, nacionalna akreditacijska tijela i tijela za ocjenu sukladnosti; tijelima za tržišni nadzor te industrijom, izravno ili putem gospodarskih komora.

Edukacijom, umrežavanjem i stručnim savjetima projekt je potpomogao usklađivanje infrastrukture kvalitete u sektorima GP i EEO s infrastrukturom EU-a/EFTA-e, olakšavajući trgovinu.

U sektorima industrije koji još nisu bili usklađeni na razini EU-a/EFTA-e, projekt je potpomogao načelo uzajamnog priznavanja različitih nacionalnih pravila i postupaka, koje je prihvaćeno u EU-u/EFTA-i.

Projektne aktivnosti izveli su stručnjaci EU-a i EFTA-e koje su angažirala **34 člana CEN-a**, nacionalna normizacijska tijela država članica EU-a i EFTA-e te Makedonije, Srbije i Turske. Tako su usluge koje je osigurao projekt dobile istinski paneuropsku dimenziju, s primjerima najbolje prakse iz čitave Europe.

Za više informacija posjetite [mrežnu stranicu projekta](#) i obratite se [Zhuohui CHEN](#) (CCMC) ili [Davidu Norrisu](#) (Infrastruktura kvalitete).

NAPOMENA:

Hrvatski zavod za norme nije sudjelovao u prevođenju vodiča za proizvođače i uvoznike građevnih proizvoda i električne/elektroničke opreme te ne odgovara za neusklađenost nazivlja, koja se u njima navode, s hrvatskim jezikom. Naime, prijevod se ne može smatrati standardnim hrvatskim jezikom niti se može na njega upućivati u smislu hrvatskog nazivlja određenog područja.

(Izvor: https://www.cencenelec.eu/news/brief_news/Pages/TN-2019-005.aspx; priredila: J.Okanović; prijevod: T. Majić)

OBRAZOVANJE O NORMIZACIJI

ETSI je izradio komplet nastavnih materijala o normizaciji. Uz potporu Europske komisije i Tajništva EFTA-e, izrađen je opsežan udžbenik "Understanding ICT Standardization: Principles and Practice" (Razumijevanje normizacije ICT-a: načela i praksa) te komplet od preko 380 slajdova koji se mogu upotrebljavati kao nastavno pomagalo.

Nastavni materijali namijenjeni su visokoškolskom obrazovanju, u prvom redu studentima tehničkih fakulteta i fakulteta prirodnih znanosti. Materijali su podijeljeni na module, od kojih neki mogu biti zanimljivi i studentima ekonomije, upravljanja i prava te inovatorima.

Obuhvaćene su sljedeće teme:

- Osnove normizacije
- Ekosustav normi
- Izrada normi
- Normizacija i inovacije
- Normizacija i strategija
- Poslovna perspektiva: normizacija i prava intelektualnog vlasništva (IPR)
- Ekonomske koristi koje donose norme

Udžbenik i slajdovi u PFD formatu mogu se izravno preuzeti na:

- [Preuzmite udžbenik "Understanding ICT Standardization: Principles and Practice" u PDF formatu](#)
- [Preuzmite komplet slajdova "Understanding ICT Standardization: Principles and Practice" u PDF formatu](#)

Slajdovi su dostupni i u formatu Microsoft Powerpoint prezentacije, a ETSI je spreman dati dopuštenje akademskim korisnicima (profesorima, predavačima itd.) za uključivanje nekih ili svih slajdova u vlastita predavanja, na zahtjev.

Zatražite primjerak slajdova u Powerpointu, zajedno s dopušenjem za uključivanje u vlastita predavanja.

ETSI moli povratnu informaciju o upotrebi nastavnih materijala. *Molimo da ispunite našu anketu* kako biste dali primjedbe.

(Izvor: <https://www.etsi.org/newsroom/press-releases/1570-etsi-offers-a-novel-approach-to-standards-education>; priredio: B. Burazer; prijevod: T. Majić)

